

325-

Ese de dóua ori in septemana:

Joi-a si Dominec'a.

Pretulu de prenumeratiune:

pre anu intregu . . . 6 fl. v. a.  
 „ diuimetate de anu . . . 3 fl. v. a.  
 „ patrariu de anu . . . 1 fl. 50 cr.

Pentru Romani'a si strainetate:

pre anu intregu . . . 9 fl. v. a.  
 „ diuimetate de anu . . . 4 fl. 50 cr.

# LUMINA.

Fóia bisericesca, scolastica, literaria si economica.

Corespondintiele si banii de prenumeratiune se se adreseze de a dreptulu: Redactiunei „Lumina” in Aradu, cancelari'a episcopésca.

Pentru publicatiunile de trei ori, ce contienu cam 150 de cuvinte (spatiu de 20 sire garmond) tacs'a 3 fl.; pana la 220 de cuvinte 4 fl. éra mai sus 5 fl., intielegendu-si intr' aceste sume si timbrulu. — Pretulu publicatiuniloru se se anticip.

## Organu oficiale alu eparchiei romane gr. or. aradane.

### Biseric'a si statulu.

Cestiunea despre raportulu. ce ar avé sè esiste intre statu si biserica, este un'a dintre cele mai discutate. — In specialu acuma, nu va fi de prisosu, ba póte va fi chiar folositoriu, déca, sub priviri nepreocupate, si noi vomu cercá sè statorimu in termini pe cátu se póte de scurti acestu raportu.

Vorbimu „ad rem”, fiindu cestiunea la ordinea dilei.

Ori cáta teoria vom face, ori cátu de tare ne vomu adenci in abstractiuni metafisice si transcendentale, fiindu nepreocupati, ajungemu la acelu resultatu practic, realu si concretu, cá omulu, *intr'unu modu nóue necunoscutu totdeauna, candu dá de marginile firii sale, afla in facia cu sine Dumnedieirea, ca putere tainica si idealu alu independinirii firesci.*

Sè nu cercámu modulu, in care omulu a devenitu si devine religiosu: destulu cá aflamu, cá elu este in tóte timpurile. In tóte timpurile omulu a cercatu Dumnedieirea: n'a fostu inca poporu, care, intr'unu chipu ori intr'altulu, sè nu se fi sentitu impinsu spre cultulu unei fiintie necunoscute, a carei lipsire elu nu si-o póte inchipuí.

Religiunea este cea d'antaiu inaltiare a sufletului omenescu, celu d'antaiu pasiu intr'o lume ideala, cea mai primitiva pornire spre fericirea sufletésca: delocu la ivirea sa omulu a trebuitu sè devina religiosu, deóre-ce delocu a datu de marginile firii sale. . . Si numai nobilitatu prin acésta inaltiare a sufletului a devenitu omulu capace pentru vietuirea sociala. Cele d'antaiu legatuintie intre ómeni au fostu purcese din sentiemintele religióse. Neavendu cunoscintia despre dreptu si interese, in lips'a religiunei, ómenii ar fi fostu cu multu mai rei, decâtu ca sè fi pututu traí impreuna.

Astfelu vedemu, cumcá cele d'antaiu societati cunoscute, pe timpul intemeiarii lor, suntu intruniri religio-nare. In fruntea fia-carei societati stá unu omu, care, in urm'a unei origini tainice, se afla in atingere cu Dumnedieirea, fiindu representante alu ei pe pamentu, si, ca atare, poruncitoriu intre ómeni. Astfelu a fostu in Palestin'a si Egiptu, dar' mai alesu la societatile, dela care purcedemu noi, — la Elini si Romani. — Scimu, cumca tóte „dinastiile” Eleniloru au fostu din viti'a olimpica; atátu Heraclidii, cátu si ceialalti domnitori elini au fostu „semidiei”. Nu mai pucinu ni este cunoscutu, cumca Romulu, intemeiatoriu Romei, este zemislitu de Marte. Acesti capi ai societatii suntu priviti ca fiintie de categoria superióra, ómeni pusi in legatura cu Dumnedieirea: ei aducu legile de susu si dispunu ca mandataru. Ori-care asiedimentu socialu este o parte din cultulu ddiiescu.

Lipsea dar, la inceputu, conceptiunea despre statu: éra numai biserica. *Biseric'a este cea d'anteiu forma a convietuiri sociale: religiunea este temeiuulu vietii sociale.*

Ast'a nesmintitu nu a potutu sè tiena multu. In decursulu timpului viéti'a s'a desvoltatu, interesele dilnice

sau inmultitu: societatea a devenitu complicata. Se senté lipsa, ca ómenii sè deosebésca conducerea interese-bru religio-nare de catra acea a intereselor dilnice. . . Si ast'a a urmatu organicu, prin revolutiuni si sguiduri sociale.

Ómenii pusi in fruntea societatii abusara de puterea, ce au, in interesulu loru particularu. Atunci poporulu dice: „Voi sunteti *profeti falsi!* . . .” Urméza apoi sguidurile sociale, in urm'a carora ni se ivesce statulu: ómenii se aluna si-si reguléza insi-si interesele, facendu-si legi si alegandu-si diregatori, carii sè grigésca de esecutarea loru.

De aici inainte statulu se desvólta mai departe, ca intrunire a ómeniloru pentru asigurarea recipróca a intereselor atátu comune cátu si particulare. Biseric'a, ca intunire pentru preamarirea lui Dumnedieu si cercarea unei fericiri sperate, remane la o parte, ca unu intregu pentru sine.

Nesmintitu acésta deosebire a folositu atátu statului, cátu si bisericii. Putea sè fie atátu bisericii cátu si statulu: spre stricare, déca unu omu inzestratu cu putere supra-firésca, omu pre care nu-lu putemu pedepsi, se pune in dreptu a dispune si asupr'a celoru dilnice interese. Abusulu ce elu ar puté face de, acésta putere, strica bisericii si statului de o potriua. Dupa acésta deosebire inse, cine a voitú sè intre in biserica, acél'a numai ca religiosu a pututu sè intre: intrandu altfelu, a fostu privitu ca abusatoriu. — Si, pentru biserica, aici jace folosulu deosebirii: in biserica ómenii se aduna si lucréza pentru promovarea numai acelor religio-nare interese.

Ast'a este starea, in care ne aflamu a-di: avemu unu statu profanu si o biserica, ca intrunire curatu religio-naria. — Care este dar' raportulu.

Nesmintitu biseric'a este o intrunire de categoria mai inalta decâtu statulu; ea represinta interese mai superióre decâtu statulu. Amu cadea in cea mai mare retacire, déca am crede, cá numai alu societatii primitive temeiu a fostu religiunea: si asta-di in lips'a de religiune, societatea ar trebú sè se decompuna in elemintele sale constitutive, si, eu unalu sustienu, cá ori-cátu de desvoltata ar fi o societate, in lips'a sentiriloru religióse ea ar trebú sè incete in form'a, in care ar fi.

Imbuibarea, lapsurile logice in teorii, precum si lips'a de cultura indestulitória potu sè faca pre omu ireligiosu, fara ca elu in gradu mai mare, sè devina periculosu pentru societate. Cu totul alta este inasa, candu popóre intregi devinu ireligiése. Religiunea este si trebue sè fia mai pre susu de tóte temeiuulu vietii sociale. — N'asi crede, cá omulu cu cátu-si de pucina cultura sè nu fi observatu, cá perirea vietii babilonene, a celei persiene, egiptiene, eline, precumu si a celei romane, coincide cu lips'a de religiune. — Si nime nu se va indoi, cá, spre esemplu, a Romei cadere a fostu cea mai mare perdere: dupa caderea Romei societatea a inceputu se existe intr'alta forma, desvoltandu-se pe unu nou temeiu. Unde

amu fi noi, déca nu ar fi fostu lipsa de acésta regenerare!? . . . Dar' sè nu mergemu atátu de departe: sè privimu numai la acea, ce in cea d'antaiu revolutiune francesă a urmatu din lips'a de religiune. — Atátu de grozavi ii-a facutu pre ómeni lips'a de religiune, încátu de aloru gróza ei insi-si au trebuitu sè fia cuprinsi de sentiri religióse, cercandu ajutoriu la Dumnedieu, candu au vediutu, cà pe pamentu nu este decátu grozavă.

Nu póte dar societatea sè existe fara de religiune.

Astfelu ori-care statu sanetosu va privi biserica, ca pe o mama a sa: va supune ori care interesu aceluor religionarie, va aduce cele mai mari sacrificii pentru pazirea sentiului religiosu. Ocrotindu biserica, dà putere temeului firei sale.

Acésta necesitate provine din raportulu firescu, in care stau intre sine biserica si statulu. Acelasi raportu care este intre sufletu si corpu. Problem'a bisericeii este luminarea mintii si nobilitarea inimei, a preface pre omu din robu alu patimeluor chipu si asemenare lui Ddieu, ca idealulu perfectiunii si alu bunatatii. Si fiindu filii bisericeii totodata si cetatieni ai statului, urméza cà deslegarea problemei bisericesci este totodata temeulu tarii morale a statului civilu; pentru ce statulu este detoriu bisericeii cu cea mai mare recunoscintia.

Acest'a este raportulu adevératu. Claru urméza dintr'insulu drepturile si detorintiele, ce statulu trebuie sè aiba facia de biserica.

Statulu este indetoratu sè sustiena scoli, tribunale, oficii politiane, si alte asemenea asiediaminte; este detoriu sè asigureze tóte interesele membriloru sei, priviti la olalta ca intregu, ori pe fia-care pentru sine: ordinea sociala, ca conditiune a desvoltarii, interesele economice, acelea morale, intelectuale, sanitare si altele. Spre acestu scopu este statulu! — Supremele interese sunt

acele religioase: cea mai mare ingrigire trebuie sè aiba statulu pentru biserica. In termini comuni: dupa Imperatulu urméza ministrulu culteluor, dupa budgetulu finantieluor acelu alu culteluor. Este indetoratu statulu, ca sè dea miscare libera porniriloru religionarie, ca in prim'a linia sè sustiena asiediamintele bisericesci, cu unu conventu: *ca sè dea bisericii tóte conditiunile prosperarii.*

Are statulu, dreptu si detorintia sè priveghieze, ca nime, in biserica, sè nu abuseze de positi'a, ce i s'a datu dupa asiediamintele bisericeii.

Urmandu din acestu raportu ocármuirea bisericesca, ori care prelatu nu este numai in dreptu, ci totodata si indetoratu a se improtivi cu ocármuirea cetatienésca, déca ea ar abusá de drepturile, ce are fatia de biserica, ori ar voi sè-si aróge drepturi pe care nu le are. Mai multu! Urmandu din superioritatea intereseluor religionarie, eu unulu, dau prelatiloru drepturi, pe care nime in statu nu le póte avé: sè cerce, fiindu amenintiata religiunea, ajutoriu la coreligionarii, ce se afla afara de statu.

Dar sè nu perdema din vedere, cà, in biserica, nu mai in alu bisericeii interesu sè póte admite improtivirea. Ocármuirea bisericesca, afara de acestu unulu casu, este indetorata a respectá statulu si asiediamintele acestuia intru tóte: ori-ce alta improtivire purcésa din biserica este abusu de putere, este degradare a celoru mai sfinte asiediaminte. Pentru-acea, candu ocármuirea bisericeii ar abusá de puterea, ce are, ori numai ar' permite ca sè se faca abusuri, — statulu este in dreptu, ba, candu atátu alu bisericeii cátu si alu statului interesu cere, statulu este indetoratu sè intrevina ca paditoriu alu altareloru profanate.

Numai atunci nu intrevine ocármuirea statului, candu confusiunea intr'o anumita biserica este in interesulu ómeniloru dela putere séu celu pucinu nu póte avé urmari daunóse si pentru statu. Eu vorbescu inse de o

biserica sanetósa intr'unu statu sanetosu; nu vorbescu de acea, ce este, ci numai de acea, ce ar trebui sè fia.

Atát'a din lumea adevérului.

Acum sè ne coborimu in viétia.

Sè face fórté adese-ori abusu de dreptu si putere.

Dar nime nu strica societatii mai multu decátu acela, càre abuséza de positi'a, ce i s'a datu in biserica, pentru- ca acestu abusu slabescé credinti'a, sapa sub temelile vietii.

Si, dorere! mare este numerulu aceluor ómeni, carii fara se tiena la doctrin'a si traditiunile pastrate intr'o biserica, intra intr'acea biserica, mintiendu-se de fiuu alu ei, numai pentru- ca sè abuseze de sentirile crestineloru adese-ori spre cele mai profane scopuri. Sustienu: acestia sunt cei mai rei ómeni!

Astfelu vedemu, cà adese-ori se face abusu de catra ocármuirile bisericesci, adese-ori de catra acelea cetatienesci, — dar', ce este mai tristu, se face chiar si de catra credintiosi.

Am vediutu in ce modu au abusatu unii Patriarsi de puterea, ce avéu in biserica; vedemu cum ocármuirea Germaniei abuséza de puterea, ce are in statu, si vedemu, cum in Franci'a o partida abuséza de sentirile religióse spre unu scopu profanu. Acesti din urma sunt mai primejdiosi, pentru-cà nu numai de positi'a, nu numai de biserica, ci si de sentiri abuséza.

Nu déra pentru-cà ar fi incurcatu nu se póte clarificá raportulu intre statu si biserica. Elu este claru, dar' ómenii, acei'a, carii ar' avé sè-lu respecteze, sunt rei, cercandu in biserica adese-ori ce nu ar fi permis.

Ioanu Slaviciu.

## Lumina din Lumina!

Alegerea de episcopu prin sinodulu reprezentativu, in care elementulu laicu prevaléza cu dóue treimi facia de un'a tertialitate preoti, fiindu la noi o intocmire cu totulu nóua a datu ocaziune de discussiuni diarnalistice din diferite puncte de vedere.

Scopulu nostru aci nu e d'a scarmaná tóte parerile pana acum manifestate, si cu atátu mai pucinu de a imitá pre acele diurnale, cari preocupate de un'a séu alt'a persóna siesi angagiata, nu se restringu numai la inaltierea calitatiloru si meriteloru aceleia, ci se credu indreptatite d'a acúsá, inegrí, calumniá si omóri moralicesce fara picu de conscientia (bateru pe unu momentu pâna 'si ajungu scopulu) pre toti acei individi, pre cari ii credu a fi rivali ori pedeca posibila angagiamenteluor si pasiuniloru, de care sunt legate. — Departe sè fia dela noi atari tendintie; pre noi ne preocupa numai principulu, ér nu persónele. Cea-ce voim sè reflectamu la caus'a alegerei de episcopu nu reducemu la nici unu candidatu, la nici unu aspirante de acumu. Dar totu ce amu dorí fórté tare este aceea, ca prin alegerea de acumu sè nu se deschida usi'a necanonicitatii, prin care sè intre in biserica nóstra unu isvoru de inconvenientia, care sè-i subsepe fundamentulu. — Spre a ne puté ferí de atare reu, e de lipsa, ca de timpuriu sè ni punemu si sè deslegámu cestiunea cea, pana acum inca fórté pucinu ventilata, adeca: *Póte-se alege episcopulu dintre presbiterií veduvi cu copii?* —

Déca deschidemu istori'a bisericesca, aflámu cà insusi can. apost. 5, prevede atare casuri. Nu trebuie inse uitatu, cà pre la inceputulu crestinatatii episcopulu sè chiamá antestatatoriulu presbiteriloru, ér presbiterií nu erau alt'a decátu betranii unei comunitati crestine, — prin urmare, episcopulu inca nu ocupá acea treapta mai inalta, la care s'a redicatu mai tardiu demnitatea episcopala in sistem'a ierarhica. Cestiunea asia dara de si nu e dogmatica, —

dara dupa cum vomu vedé e *strinsu canonica*. In data dupa redicarea religiunei crestine la religiune de statu, si dupa organisarea ei in tóte partile constitutive, sinodulu ecumenicu VI. prin Can. 12 a opritu d'a se mai redicá preotii casetoriti la demnitatea de episcopu, — dupa cumu ni aréta acést'a Compend. de dreptu. Can. a lui Siagun'a § 153. din urmatórele cause, adeca: „1 pentru cà episcopulu fiindu din treapt'a cea mai innalta a preuti-ei, trebue sè fia deplinu in fapte bune si cu deosebire in curatia, catra care trebue sè-si indrepte tóta puterea morala. 2. cà-ci se intemplá, cà episcopulu, care avea socia si copii daruia dupa mórtea sa *filoru* sei episcopii ca o clironomia, precum si *multe lucruri ale episcopiei le dedea copiiloru* sei, pre cum aréta can. 6 si 76. apostolicescu (vedi Pidal. si can. 23 antioch. apoi can. 40 Carth.) 3. cà-ci se intemplá adeseori, cà episcopulu pentru grigea femeii si a *copiiloru* si a casei sale negligá trebile bisericesci si pastori'a cuviintiosa a turmei cuventatoria, pentru cà dice apostolulu: celu ne'nsuratu, grigesce de ale Domnului, cum sè placa Dòmnlui, éra celu insuratu se ingrisesce de cele ale lumei, cumu va placé femeii (I. Còrint. capu VII. 32 — 33); si asia dela sinod. ecum. VI. episcopii se alegu dintre calugari, séu dintre preoti veduvi, cari mai inainte de a fi consacratu de episcopi au a imbracisia tagm'a calugarésca.“ — Va sè dica din celé citate ese, cà nu e de ajunsu a fi ne insuratu séu veduvu fiitoriulu episcopu, dar sè nu aiba copii. — Din asta cauza biseric'a a mersu cu rigorositatea ei si mai departe in alegerea de episcopu, in càtu a conditionatu si starea calugarésca, — si a determinatu din nou in Sinod. Constantinopolitanu dela a, 879. dechiarandu, cà in biseric'a resaritena episcopu nu se face nime, deca nu este din tagm'a calugarésca (vedi Pid. pag. 49.) — Insusi episcopulu Mog'a mai nainte de a se hirotoni de episcopu a trebuitu sè se inregistreze ca calugeru in monastirea acea, in care e inregistratu ca atare si Metropolitulu nostru de acum'a. — Déca consideramu, cà calugari'a nu e alt'a, decâtu abdicarea de tóte legaturile lumesci, de familia, avere etc. încátu — dupa can. 6. alu sinod. I—II. const. calugarii nu potu avé nimica alu loru propriu, ci totu ce posedu e alu obstei bisericesci: intrebámu cu totu dreptulu: cum va poté unu presbiteru, — avendu copii — sè rumpu facia cu acesti'a tóte legaturile civile de familia si de avere? O atare rumpere aru fi in contr'a naturi — ar fi o monstruositate — éra o nerumpere ar fi in contr'a canóneloru si a institutiuniloru bisericesci. Si nu sciu, cà unu atare individu alesu fiindu de episcopu, ce respunsu ar poté dá sinodulu episcopescu esaminatoriu in sensulu statutulu org. deca i va pune intrebarea dilematica, cà in ce tipu crede elu d'a poté satisfice datorintieloru sale ca parinte fisicu catra fiii sei naturali asia ca sè nu devina in contradicere cu datorintiele sale canonice in calitate de episcopu? si ce. garantia aru poté dá pentru evitarea Scylei si Carybdei? — Credu cà la a tare intrebare nu i-ar remané alt'a, decâtu sè-si aduca a minte de inconvenienti'a intemplata odata chiar in dieces'a Aradului cu alegerea episcopulu Gerasimu Ratiu care vediendu decaderea si stingerea copiiloru crescuti pr casele vecine resiedintiei episcoposci, a lasatu cu limba de mórte grav'a admonitiune: *Cà celu ce are copii sè se faca episcopu.*

Dar nu numai canónele ecumenice, ci si statutulu nostru org. indigitéza destulu de apriatu, cà episcopulu poté fi alesu dintre parinti avendu copii séu alti eli descendenti; § 108 alu stat. org. dice: Episcopulu resctive Archiepiscopulu are dreptu sè faca testamentu — mai despre diumetate, din averea sa, éra murindu ra

testamentu, tóta averea cade eparchiei; prin urmare facendu testamentu — dupa detragerea datorieloru si a speseloru de ingropatiuni, legatele lui se voru plati numai pana la diumetatea averei sale. — Comparandu acum'a acésta dispusitiune cu legile civile despre ereditate, — e evidinte, cà in ce confusiune si procese ar trebui se devina biseric'a facia cu copii si descendenti unu episcopu? Ce ar urmá d. e. la casulu, deca episcopulu avendu copii ar mori fara testamentu? Éta asia dara incompatibilitatea alegerei unu episcopu cu copii séu alti eredi descendenti. —

Dar sè privimu lucrulu si din punctulu de vedere alu vietii practice! sè ni intipumu o casa de episcopu séu mitropolitu, cu copii mari, si mici, cu nurori si giueri, cu nepoti si nepóte, cu curtisani si curtesane, cu leagane si scutece, cu mósie si doice, cu crinoline si rochie etc. si éta profanata biseric'a! Episcopii si Metropolitii devenindu adeseori la ranguri si titulaturi de baroni, copiiloru baroni li va trebui domenuri, palaturi, bani gat'a, dotatiuni etc. Éta cà turm'a cuventatoria va trebui se dea pe langa lana si lapte inca si câte dóue piei, dela fia care óia! — sè tacemu de alte inconveniente si dependentie politice, in cari aru cadé lesne unu atare episcopu cu copii, — sè intrebámu numai atát'a, cà — deca sustienemu 20—30 ani pre unu episcopu séu mitropolitu nu e mai bine, ca dupa mórtea lui averea sè remana bisericiei — decâtu la o dinastia episcopala? — Respectu de persóne! — dar alegatorii se iee de un'a suta de ori in considerare cele susu atinse, mai inainte de a-si aruncá gravulu votu in fatal'a urna electorale; éra sinodulu episcopescu va trebui a fi rigorosu — canonicu pentru ori ce eventualitate; Vai lumei de sminteala, dar vai de cei ce a facu! Dixi!

Aradu, 1/18 Noembre.

Articulu „*Ad rem*“ din fói'a „*Albin'a*“ Nr. 85. se ocupa multu cu persón'a mea, se face a-mi esaminá conduit'a, me scarmena din tóte partile, vine a me aruncá in consortiulu contrariloru natiunei mele, mi denéga sentimintele morali, me presinta lectoriloru sei de unu omu periculosu pentru biseric'a, si tóte acestea le face intru spriginirea combinariloru sale, ce le are relativu la deplinirea scaunulu episcopescu de aicia, crediendu cà persón'a mea póte stá ca pedeca la alegerea altuia, pentru care „*Albin'a*“ se espune pe rumpere de capu.

Conduit'a mea o cunoscu prea bine toti aceia, intre cari am vietuitu ca functionariu bisericescu dela anulu 1847. pana astadi, si cari au fostu martori vietii, lucrariloru paná chiar si cugeteloru mele. In consciinti'a mea sum liniscitu, si nici cà asiu graf ceva la pamfletulu din „*Albin'a*“ deca acel'a nu aru fi inspiratu de o malitia rara, carea nu se marginesce la lupt'a cu arme oneste, ci si-permite mintiuni si mistificari frivole.

Premitu aicia: cà deslucirile, cu cari me sunt detoriu publiculu nostru facia cu „*Albin'a*“, nu au, precumu nici vreu se aibe vre-o legatura cu combinarile si cu certele formali, ce se incinsera prin diurnale in obiectulu deplinirei scaunulu episcopescu de aicia. Acea, ce am spusu de nenumerate ori si la tóta ocasiunea, o spunu si acum: cà eu nu am ambitiunea de a cautá posturi inalte; ambitiunea mea este: a poté folosi natiunei si bisericii mele in ori-ce stare si corelatiune. Acést'a o sciu toti cei din pregiurulu meu; acést'a o am dechiaratu superioritatii mele totdeun'a si anume o am dechiaratu la scrisorile fie-i ertatulu mitropolitu alu nostru, si a episcopulu meu de atunci, prin care mi se facu surprinderea cu rangulu de archimandritu.



Cauta se incepu si eu dela artículu din „Lumin'a“ sub titlulu primitiv „Ad rem“ scrisu, precum se scie, de dlu I. Slaviciu; si aici am a face in scurtu istoriculu. Autorulu artículului erá pe atunci archivariu la consistoriulu oradanu. Elu ca unu june, caru'a i place a se folosí de talentele sale, a scrisu artículu cestiunatu fara a consultá cu mine, si póte nici cu altii. „Lumin'a“ l'a publicatu pe candu eu nu eramu in Aradu, ci eramu dusu pe vre-o dóue dile la Oradea-mare. La re'tornarea mea asesorulu consistorialu P. P. me facú atentu la acestu artículu, adaugéndu: cá publiculu din Aradu aru crede, cá acelu artículu e scrisu, séu celu pucinu inspiratu de mine. Cetindu eu artículu, am aflatu, cá acel'a din capulu locului nu convine cu convingerile mele, si cá póte dá ansa la indignatiune justa. Am, facutu dar atentu prin o epistóla pre archivariulu consistoriului oradanu la efectulu neplacutu alu artículului seu. Elu mi-a respunsu prin scrisórea, carea din cuventu in cuventu e precumu urméza:

### Preacuviose Parinte!

Cunoscendu tactulu, prin care ve distingeti in atingerile sociale de ori-ce natura, am asteptatu, ca, mai alesu acuma, articolii, ce am scrisu si datu spre publicare la câte-va foi, se produca in Preacuviosí'a-Vóstra tocmai efectulu, pre care a produsu, precum vedu din scrisórea, ce ati bine-voitu a-mi trimite.

Prevedindu ast'a, din consideratiune pentru Preacuviosí'a-Vóstra, o persóna, catra care, nu fara temeiu eticu, me simtíescu cuprinsu de unu respectu deosebitu ba chiar de o nemintita iubire si de care pana la unu anumitu gradu, sum legatu prin simtiemintele de recunoscintia, — *din consideratiune dar' catra Preacuviosí'a-Vóstra, am tãcutu mai multa vreme si eramu sè tacu pana dupa alegere.*

Me scusati inse! — Suntu legatuintie mai superióre decãtu acelea personale; suntu consideratiuni de categoric mai inalta decãtu acelea pentru ómenii, catra care simtimu aplecare: legatuintiele, incare stãmu cu societatea si consideratiunile catra acés't'a. Pentru unu omu, precumu sum eu, aceste din urma trebuiescu sè determineze.

Mai alesu atacurile contr'a Inaltu Preasantiei Sale, Parintelui Metropolitu, m'au pusu pe ganduri.

Nu este dar' nemícu santu! — Ei, bine! — eu simtíescu in mine putere primitiva, care sè póta combate reulu ce bantue vícti'a nóstra sociala: n'ar fi calcare de detorintia, n'ar fi abusu de acés'ta putere, decã a-si lasa-o in nelucrare!?

Nu sum dintre ómenii, carii facu pretentie la rolu politicu; nu sum dintre aceia, carii scriu numai pentru-ca sè scrie; nu sum dintre aceia, carii vorbescu numai pentru-ca sè vorbeasca: scriu, candu capulu, ca stupulu inainte de roire, imi este plinu de idei; vorbescu, candu sum provocatu la cuventu; pasiescu la lucrare candu sum chiamatu si totdeauna candu sum chiamatu. Alte consideratiuni nu imi este permisu sè cunosc.

Am premeditatu, ce voiú sè facu. *Sciamu, cá, scriindu, Ve potu compromitá, m'am hotaritu a rupe legatuintiele intre mine si Preacuviosí'a-Ta, si a porni la lucrare.*

Vi-o spunu fara sfiãla: ce am facutu, *nu am facutu din consideratiune pentru Preacuviosí'a-Vóstra, ci din consideratiune catra adeveru in iníurirea lui asupr'a vietii nóstre.* Totu, ce am scrisu, este convingere. Nu am scrisu preocupatu de cauza, persóna, ori interesu. Decã ar fi, ca in articulele, ce am scrisu, sè paru preocupatu; n'asiu puté sè fiu preocupatu decãtu de ideile, ce alcatuescu temeifulu gandirii mele. Credu, cumcã facu bine, precum facu: nu me voiú abate dela celea apucate pana-ce nu me voiú convinge, cá nu.

Este convingerea mea, cá unu barbatu, precum sunteti Preacuviosí'a-Vóstra, fia-acela ori-care, este mai multu vrednicu pentru scaunulu episcopescu din Aradu. Nu-mi pronuntiu inse acés't'a convingere decãtu atunci, candu Vi se pune unulu mai pucinu vrednicu alaturea. Atunci inse motivatu si cu destula asprime, pentru cá nu voescu sè impunu, ci sè combatu convingendu.

Imi aduca cine-va mai mare invrednicie, si contr'a aplecariloru mele, voiú lucrá pentru acel'a. Nu de persóne, ci de cause este vorba!

Este convingerea mea, cá o parte a crestiniloru, abusandu de positi'a, ce li s'a datu in biserica, lucrara spre stricarea bisericii si a societatii alu carei temeiu ea este: combatu acestu reu si sum detoriu sè-lu combatu, decã nascerea si intemplantia mi-a pusu armele in mana.

Omisiunea ar' fi o indoita vinovatie.

Este pentru noi castigu mare, decã Mari'a-Ta vei fi alesu. Adeveratulu castigu este numai acel'a inse, decã alegerea va fi espresia nemintita a spiritului sanatosu, ce domnesce in biserica.

Alternativ'a este pusa. Dupa-ce spiritele s'au agítatu odata: ori ómenii binelui voru blamá pre aceia ai reului alegendu pre Preacuviosí'a-Vóstra; ori ómenii reului se voru blamá insi-si alegendu pre altulu mai pucinu vrednicu.

Caderea Preacuviosiei-Vóstre ar fi pentru noi unu blamu atãta de mare, incãtu ar trebui sè ni folosésca: ar fi celu din urma scremetu alu partidei reului. — Pentru acea agítatiunea produ-sa este atãta de mare: es' hat die eifste Stunde geschlagen.

Cu aceste mi-am espusu motivele. Lucrandu precum lucrezu, voiú poté sa stricu Preacuviosiei Vóstre, societatii inse nici-candú, de-óre-ce pentru ea si caderea Preacuviosiei-Tale este unu folosu: voiú urmá dar pe calea, ce amu apucatu, mai departe.

Nu sum dintre ómenii, carii incepu fara se gatésca ce au inceputu.

Dar' atãtu in urm'a celoru intemplete, cátu si a celoru, ce se voru intemplá, raportulu intre mine si Preacuviosí'a-Vóstra devine imposibilu: *Ve rogu dar' binevoiti a primí demissiunea mea ca arhivariu la consistoriulu de aici precum si multiamit'a pentru bunavointi'a de care me a-ti privitu demnu pana acuma.*

Fiti incredintiatu, Preacuviose Parinte! greu fórté greu imi cade acestu pasiu; dar numai astfelu potu evitá o compromitere indoita si pentru mine indoitu de grea. — Desi sum inse silitu, ca sè me departu din giurulu Preacuviosiei-Vóstre, permiteti-mi ca sè pastrezu afectele, ce, in scurta atingere, s'au ivitu in sufletulu meu.

Asteptu numai ca sè arangezu in cátvã archivulu, si dupa acea in decursulu septemanei viitóre, cu permisiunea Preacuviosiei-Vóstre voiú porni la Siri'a prin Aradu.

Decã-mi va fi cu putintia am de gandu, ca sè mergu la Vienna pentru a face rigorósele.

Primiti, Preacuviose anca odata scusele mele si asigurarea despre adenculu meu respectu!

Oradea-mare, 7 Noemvre nou, 1873.

Alu Preacuviosiei-Vóstre  
preaplecatu  
**Ioan Slaviciu.**

Epistóla acés't'a prin o mare retacire, si — trebue se o marturíescu — prin unu felu de indiscretiune din partea mea, a ajunsu la manile dlui Babesiu, carele facendu usu de ea in „Albina“, vine acum ani spune: cá *din epistol'a acés't'a s'a invinsu, cá artículu dlui Slaviciu din „Lumin'a“ Nr. 64. a fostu scrisu cu privire la person'a mea, adeca in interesulu meu.* Va se dica, dlu Babesiu vré se crédia publiculu: cá eu, ca siefulu autorului, am inflintiatu la scrierea acelu artículu.

Publiculu nepreocupatu de patimile dlui Babesiu va vedé din epistóla acés't'a límpede ca lumin'a sórelui: cá dlu Slaviciu la scrierea artículului seu nu a fostu de felu cu considerare séu cu ceva crutiare fatia de mine si de positiunea mea oficiala; ci din contra a fostu resolutu a rumpe legaturile oficiali, in cari se asfá cu mine; cea ce apoi s'a si intemplatú, dimisionandu-lu eu numai decãtu din postulu seu de archivariu.

Dar incidintele artículului dlui Slaviciu din „Lumin'a“ la care incidinte afara de o reflectare in interesulu pacii, alt'a nimicu nu am contribuitu, — se vede a fi fostu binevenitu dlui Babesiu spre a me apucá de peru in „Albina“, privindu-me de unulu, care asiu stá in cale la realisarea planuriloru Dsale, a planuriloru, despre care credu cu tóta firmitatea: cá bunulu Dumnedieu in scurtu le va sterge si nimici'ãnca si atunci, decã alegerea de episcopu ar reesí chiaru precum doresce dlu Babesiu.

Se vedemu acum banuelile dlui Babesiu.

In capulu locului me acusa dlu Babesiu: cá eu (la unulu 1869) ca calugaru, in contr'a svatului mai mariloru nei mi-am lasatu postulu de profesore la teologia, si cá asiu fi trecutu ca deputatu dietale *gubernamentalu* pe terinulu politicu, apoi am intratu intr'unu postu gubernialu slarisatu contrariu cu principiile bisericii nóstre.

Eu nici candu nu m'am rusinatu de starea mea calugarésca, ori cátu a fostu aceea batjocorita de dlu Ba-

băseiu și de consocii săi în foile publice. Eu după cuvintele doctorilor bisericii, statul calugărescu l'am considerat totdeună ca „flora și decorul bisericii.“ Știu regulile calugăresci; știu, că calugării precum și toți cari aparțin statului preotiescu, între impregiurări normale aru trebuî se se ferească de politică, să nu intre pe terenul politic. Dar știu și aceea, și am văditu toți cei ce avem ochi: că în impregiurări extraordinare, când e vorba de crearea institutiunilor fundamentale ale statului, de institutiuni, dela cari depinde soarta popoarelor și a bisericii, — capii noștri bisericesci, preoții și calugării alături cu mireni au intrat prin contielegere frățesca în acțiuni politice, anume am avut în senatul imperial de Viena mai mulți calugării de ai noștri trimisi acolo de încrederea publicului, cari și astăzi stau în reputație la publicul nostru.

Acăstă mi s'a întemplat și mie. În impregiurări extraordinare, când statul nostru publicu era în trecere dela absolutismu la constitutionalismu, — la candidarea partii naționale din comitatul Aradului, cu învoirea, și după ce odată resignasem candidatura, *la silirea superiorității mele bisericesci*, am primitu postul unui deputat dietale nu din predilecție cațra astfelu de sarcină, ci pentru că a trebuit să fiu cu deferența cațra votul partii noastre naționale și alu alegătorilor.

Dar trebuie să întregescu registrul învinuirilor întemlate mie de cațra dlu Băseiu, și se spunu: că eu totu ca calugaru pe langă încordările diu'a și noaptea în afacerile diecesane, amu calcătu pe terenul politic anca la anul 1860; amu facutu tôte, ce le pot face unu omu în starea mea pentru așerarea intereselor noastre naționale în comitatul Aradului; amu scrisu în diferite foi articli contr'a atacurilor, ce ni veniau dela contrarii noștri; am datu peptu în congregatiunile comitatense pentru așerarea cauzei române; apoi totu ca calugaru amu întreprinsu și alte lucruri, ce nu se țienu de calugăria: mi amu pusu umerii la înființarea asociației naționale din Arad, amu facutu celea multe reprezentățiuni la guvernul în interesul aceia, amu condusu lucrările pentru înființarea partii naționale de aici și i-amu statu în frunte mai mulți ani.

Acăstea tôte, și alte asemenea întreprinderi de natură necalugărescă, precum: arangiarea conductului de facții în onoarea lucrășerului nostru odinioară conducătoriu; arangiarea parastasului pentru același fericit; colecte pentru gimnaziul din Bradu și pentru frații din Romani'a espusi reului fometei s. a., — acăstea tôte dicu le amu facutu ca calugaru, dar și ca omu cu anima de romanu, ce nime nu mi a potutu-o trage la îndoială.

Pășii mei apoi i-am continuat totu ca calugaru și romanu. Am primitu mandatul de deputat dietale cum dicea *la silirea superiorității mele bisericesci*. M'am dusu la dieta, dar nu pentru a restornă constituțiunea statului, ci pentru a o îndreptă precum convine intereselor naționale mele. Nu am intrat acolo în solidaritate nici cu drept'a, nici cu steng'a; mi amu pașratu independența față cu ambele partii, și amu ramasu credinciosu numai partii noastre naționale din Arad, alu careia membru eramu. Nu m'am angajat guvernului, nici i-amu facutu în restimpul scurtu de trei luni vre-unu servitiu. Acăstea le știu toți cei nepreocupați de patimi; trebuie se le știu și dlu Băseiu, care înse acumu vine a duce publicul în rețarea de a crede, că eu le asiu fi facutu acăstea în *contr'a svtului mai marilor mei*.

Urmă apoi preanal'tă denușere a mea de inspectoru școlariu în comitatul Carasiului. Acăstă o am primitu érasu cu *învoirea superiorității mele bisericesci*; o am primitu în interesul culturai poporului nostru, și precum

dlu Băseiu foarte bine știe — chiaru în interesul școlăloru noastre confesionale. Archivulu inspectorulu de pe timpulu funcționării mele, cercuările emise în tipariu, și reportulu meu trilunariu subșternutu guvernului, dau dovești nedubișe despre atitudinea, ce mi o amu pașratu în cestiunea școlăloru confesionale anca de atunci, cându în comisiunea anchetării dietale din anul 1868. m'am espusu din respoteri pentru școlăle confesionale, despre ce ni dă adevăritia Nr. 13. alu protocolului congresulu din anul 1870. și chartia oficială a fiertatului metropolitanu de atunci, carea din cuventu în cuventu e următoriu'a:

Nr. AEM. 37. ex 1868.

Preacinstite Parinte Protosincelu, Mie iubite! — Relati'a-ți din 22. ale curentei, despre împlinirea misiunii, cu care te am fostu însășinat, ca în deputațiunea regnicolara se așeri autonomi'a bisericii noastre față cu proiectulu de lege despre educațiunea publică, — priminduo, am cetitu cu multumire votulu, care l'ai esprișmatu deputațiunei regnicolare în treab'a cestiunată, și pofinduo, ca Dumnedieu se ție țiena la mulți ani în sanetate, căci ierarchia noastră are lipsă mare de barbati cu capacitate în clerulu nostru mai înaltu, prelum esti Preacinsti'a Ta, am ramasu cu binecuvăntare archieresca.

Sibiui, în 28. Octomvrie 1868. — Alu Preacinstiei Tale de totu binele voitoriu Andreiu m. p. AEppu și mitropolitu. — Parinteli protosincelu Mironu Romanu în Arad.

Cu tôte acăstea dlu Băseiu neconsiderandu, că eu și ca inspectoru regescu de școlă am ramasu cu locuința în Arad, în legături ștense cu superioritatea mea bisericescă, și că mai înainte ca deputat dietal amu venit și amu facutu aici tôte celea ce erau de facutu pentru intrarea în viața a statutului organicu; am încursu la celea mai grele acțiuni diecesane în interesul bisericii; am facutu cu mare truda împartirea cercurilor electorali pentru eparchia întregă; am pregătitu convocarea sinodului eparchialu prin cerculariulu, ce se observa și astăzi; am facutu sub decursulu sinodului eparchialu proiectele pentru constituirea consistoriilor, care alții le așteptau dela dlu Băseiu, și preste totu am fostu în acțiunea continuă la episcopiu'a din Arad, — dlu Băseiu — dicu — neconsiderandu acăstea, în „*Albina*“ sa numesce de „*retacire urită*“ pașii, ce i amu fostu facutu înainte de a fi chiamatu la postul de vicariu episcopescu în Oradea-mare.

De acolă în cociă Dlu Băseiu mi impută de smințta mare: că ca vicariu din Oradea asiu fi facutu detorii, trecandu marginile în cheltueli. Știe dlu Băseiu dar știu mai bine orădanii noștri, în ce stare am așlatu eu curtea consistorială din Oradea-mare, și în lips'a vre-unui bugetu, câte șpese a trebuit se facu din salariulu meu spre a arangia curtea consistorială asia, ca acea se nu fie chiaru spre rusine înainte lunei. Apoi decă în nișuintele mele de a sustiené, séu mai bine dicandu a reabilită vadi'a bisericii în partile foarte periclităte ale Bănarei am facutu cheltueli, care credu că în locul meu nime altulu nu le aru fi facutu, și decă în acestu zel alu meu am mersu pana a face și unele detorii, care ocașionalmente le amu facutu cunoscutu dlui Băseiu fara nici o reseră, — vreu se știe publiculu: că acelea nu le amu facutu pe cont'a eparchiei, de și acolo aparțineau; ci le amu facutu pe ipotec'a modestelor mele efecte domestice și a salariului meu. E calumnia dar, calumnia malitioșă denunțarea dlui Băseiu: că me asiu fi atinsu la bani de alta mențiune, și asiu fi causatu neplăceri și neconveniențe, despre cari nime altulu nu știe, fara numai spiritulu mintinoșu alu dlui Băseiu.

Incidentele dela sinodulu eparchialu din anul acăstă, la care spre agravarea mea reflectă dlu Băseiu, e cunoscutu tuturor domnilor deputati sinodali cu excep-

tiunea dlui Babesiu, carele ca deputatu la sinodulu acestei eparchie chiaru atunci se folosiá de privilegiulu seu, de a functioná si in Caransebesiu ca deputatu la sinodulu eparchialu de acolo. Sciu toti domnii deputati, cá nu a fostu acolo nici unu conflictu, nici unu scandalu, de care viséza dlu Babesiu. Totu ce a fostu, e: cá veementi'a, ce se desvoltase in firul unoru desbateri referitórie la consistoriulu din Oradea-mare, m'a pusu la indoiéla, déca posedu séu ba increderea sinodului, din carea portu mandatulu de vicariu episcopescu. Incidintele inse s'a finitu curendu cu unu actu solenu, adeca cu votarea in-cederii din partea deputatiloru presinti, ce s'a de-chiaratu prin sculare, remaindu numai trei deputati in siedere. Acest'a e scandalu in scurt'a vedere, dar lunga malitia a dlui Babesiu.

Acumu inse vinu celea mai grele; mai grele, pen-tru cá sunt mai próspete. Dlu Babesiu me denuntia: cá pe timpulu congresului asiu fi instrainatu „*cu mani fri-vole*“ dela competinti'a sa, va sé dica dóra: dela ma-nile referintelul scolasticu de aici, unu actu ministerialu, si asiu fi „*amagitu*“ pre metropolitulu nostru spre alu deslegá elu fara nici unu dreptu, si anume in favórea protodiaconului Goldisiu. La acést'a aru trebú se me folosescu simplu de fras'a dlui Babesiu, si se dicu pe scurtu: *Secatura!* — Eu inse nu sum dedatu a urmá dlui Babesiu; pentru acea sum gat'a a deslucí si acestu incidinte furatu de dlu Babesiu ca materialu de grava-mine contr'a mea.

E adeveratu: cá la re'tornarea mea dela Vien'a, unde amblasemu ca conducatoriului deputatiunei congre-suali, amu aflatu aici la consistoriu unu actu ministe-rialu *urginte*, prin care se cerea dela autoritatea diece-sana parere asupr'a recursuriloru intrate pentru ocuparea catedrei de limb'a si literatur'a romana la archiepiscopu-siulu din Aradu. Eu vediendu *urginti'a* accentuata in ac-tulu ministerialu, si avendu in aceea si di a plecá la Sibiiu cu nou-alesulu metropolitu, am aflatu de bine ca vicariu episcopescu, a luá actele cu mine, spre ale stu-diá pe drumu, precumu m'am indatinatu a face si ala-data de nevoi'a multoru agende, si spre a poté face eventualminte propunere episcopului meu, carele inca nu erá introdusu in demnitatea de metropolitu. Le am lutu dar cu mine in caleto'ria spre Sibiiu; inse pentru faa-litatile caleto'rici nu le am potutu studiá, si nici in Sibiiu nu le am potutu supune formalei decisiuni, pentru cá acolo numai de cátu urmá introducerea episcopului meu in scaunulu metropolitanu. De altminte vointi'a episo-pului diecesanu, respective a noului metropolitu a fóru dechiarata inca atunci; ea erá pentru protodiaconu Iosifu Goldisiu, si fú spriginita de unu preastimatu as-soru alu consistoriului de aici, care pórtá adeverata in-teresare pentru treab'a nóstra scolastica, fara a fi eu cunoscutu séu de amicu alu dlui Goldisiu, séu de contra-riu alu dlui Babesiu. Asia au rentornatu actele de odatu cu mine dela Sibiiu, si neaflandu eu in Aradu nici pr-referintele scolasticu, care nu seiu cumu—cumu nu erá dusa la espositiunea din Vien'a, nici pre secretariulu consisto-rialu, care asemene erá dusu la economi'a sa, — le amu predatu referintelul bisericescu, si amu grabitu la Oradea-mare pentru tienerea siedintiei consistoriali. Pe timpulu absintiei mele a sositu metropolitulu dela Sibiiu la Ara-du, si pe candu m'am rentorsu dela Oradea-mare, treab'a o am aflatu superata din presidiu fara, nici o in-trevenire a mea. E de sciutu: cá treab'a catedrei men-tiunata dela inceputu s'a pertractatu numai din presidiu; si in urma ca o treaba personala s'a superatu érasu din presidiu. Cu rezultatulu sum de acordu; dar pentru for-malitati nu portu nici o respundere. Dealtminte pricepu

fórté bine: cá déca consistoriulu ar stá numai din dlu Babesiu: atunci dsa póte avé totu dreptulu de a dice: cá consistoriulu in véci nu propunea pre protodiaconulu Goldisiu.

In fine dupa dlu Babesiu eu mi asiu fi incoronatu activitatea si dibaci'a mea cu acea: cá „*am amagitu*“ pre metropolitulu nostru, ca cu direct'a calcare a sta-tutului organicu sé-mi dee dreptulu de a administrá die-ces'a Aradului pe timpulu vacantiei, si a presiedé in consistoriulu din Aradu, alu caruia nici membru nu sum.

Acést'a o a mai spusu dlu Babesiu in turburarea firei sale in Nrii 75 si 78 ai „*Albinei*“. I s'au datu in-data desluciri esacte in Nr. 63. alu „*Luminei*“ are-tanduse acolo lamuritu: cá dlu Babesiu considera acum de nelegalu aceea, ce mai nainte chiaru dsa aperá de legalu. Dorescu sé se revóce in memoria deslucirile din „*Lumin'a*“ spre a se vedé: cá dlui Babesiu nu i trebu-escu desluciri; elu tiene mortisiu la acea, ce a scapatu odata din gura, si nu-si mai face treaba cu a-si justi-ficá sentintiele, déca adeca acelea aru poté fi justificavere.

Conclusiunea dlui Babesiu e: cá positiunea mea de vicariu episcopescu la consistoriulu din Aradu aru fi influintiare asupr'a alegerii de episcopu. — Domnii, cari stau in reporturi oficiali cu consistoriulu de aici, voru fi intrebandu: óre in ce stá acésta influintiare, déca nu in esactitatea oficiului? Dar dela dlu Babesiu e unu ce-moralu: a aruncá in foi'a sa publicului o denunciare, pentru carea densulu nici candu nu e in stare, si ni-ci cá voiesce a dá séma.

Capriciele mele, si firea mea despotica de care dreptu coronide blechetesce dlu Babesiu, intru adeveru le potu cunosce, ba chiaru simti subalternii mei; capricie: candu nu concedu nimicu spre calcarea celoru ce le prescrie statutulu organicu, normativele consistoriali si ordulu le-galu; ér fire despotica, va se dica asprime: candu amu de lucratu cu functionari, cari séu dedati trandaviei, séu nededati la sirens'a oficiositate, nu-si facu detorintiele esactu, ei socotu: cá posturile bisericesci sunt pentru ei, ér nu ei pentru posturi. De astfelu de capritie si fire asia numita „despotica“ nici candu nu me voiu ru-siná, pana candu voiu mai fi in capulu vreunui oficiu. — De alta parte nu amu lipsa de lauda pentru tractarea cu acei subalterni, caror'a li place a lucrá, a lucrá co-rectu, si cari nu potu avé cauza de a vorbi de capricie si de fire despotica.

E unu-ce curiosu dar caracteristicu pentru clicasiu dlui Babesiu: cá numerulu 85. alu „*Albinei*“ in care asia erancenu sum denunciatu, pana in diu'a de astadi anca nu a venitu la curtea episcopésca, cu tóte cá aici de rondu vinu sub diferite adrese vre o patru esemplare de „*Albina*“, ér la altii a venitu si acestu numeru regulatu. Eu la reflectarea unui amicu numai astadi potui deveni la unu esemplariu procuratu prin bunavointia dela o ca-fana. Post'a interpelata mi a datu spre scire: cá „*Albin'a*“ ce vine la consistoriu, Dumineca indata dupa sosirea postei, o a scosu de acolo unu individu, care nu aparti-ene la personalulu consistorialu, si a carui'a descriere o avemu. Dovéda apriata despre tactic'a si moralulu cliciei babesiane.

Intre grelele mele ocupatiuni, ce le amu din'a-nóptea in starea desolata a trebiloru eparchiali de aici, mi amu ruptu putientelu timpu spre a face dechiararile acestea fatia cu atacurile din „*Albina*“. Repetiesce inse, si vreu sé se scie apodicticu: cá dechiararile aceste le facu cu-ratu numai in interesulu reputatiunei mele, carea nici candu nu voiu permite sé fie scirbita prin guri maliciose; ele inse nu au nici o legatura cu combinarile, ce se referes-cu la deplinirea scaunului episcopescu. Eu devotatu bise-



ricei mele, nici candu nu m'amu retrasu dela sarcini; amu statu totu deun'a gat'a cu servitiile mele; dar nu le-amu obtrudatu. — Sarcin'a episcopiei o eunoscu din tóte partile; langa ea mi amu petrecutu dilele si mi amu mai ruinatu sanetatea. — Nu potu avé nici o placere de a aspirá la ea. — Mi voiu sci face detorint'a catra biserica si natiune in ori-ce stare. — Episcopi'a la noi e unu postu, la care déca trebue ómeni de consiintia, ér nu lupi rapitori si spirite de speculatiune, veti trebui sè-i prindeti cu sil'a, in locu de a se inbuldí ei.

Mironu Romanul.

## SCÓL'A.

*Sciinti'a naturei séu físic'a.*

(Fine).

*Despre róua si bruma.*

Iubitoru meii fii, carii ar scí ce am esplicatu alalta-eri? si ce vi am promisú? No! Adriane! cetesce tu dara aceea! — a cuma dara filoru ve voiu esplicá despre „róua si bruma“ numai fiti atenti ca si in prelegerea de alalta-eri!

Esperimentare. Tornandu in unu pocalu de iéga curatu din afara, apa de fontana próspeta si rece, atunci prin aceea se recesce pocalulu tare; — aburii respirati si de ap'a ce se afla in odaia in apropierea iegiei voru reci, se indésa pe iaga, si o incungiura. Érn'a déca vomu aduce din o odaia rece in un'a calda, atunci la intrare in odaia calda, aburii reci si indesati se voru face róua pre pocalu. — Asemenea vou asudá si ferestile déca in odaia va fí caldu si aerulu din afara rece. — deci róu'a se nasce dupa apusulu sórelui in tempu seninu si aeru linu, déca obiectele de pre suprafaci'a pamentului recescu, si aburii de apa ce-i incunguira; ierb'a si frundiele recescu mai iute, si pentru aceea contienú mai multa róua; candu e noru, adeca cerulu acoperitu cu nori ca cu unu umbrariu, atunci retiene caldur'a catra pamentu, si unu torinte de aeru caldu placutu aduce aeru mai caldu, prin urmare candu e noru nu póte fí róua. —

Fiindu obiectele de pe pamentu asia de reci, încátu inghiétia róu'a precum inghiétia érn'a róua pre feresti. — atunci se nascu ace de ghiétia, pre carea o numimu noi bruma. — Brum'a e róua inghiétia. — Finea ca si la prelegerea despre negura si nori. — Alta data despre: Plóia, néua si grandina.

### III. Despre plóia, néua si grandina.

Déca va atinge unu noru o pátura de aeru mai rece si umeda, atunci besicutiele lui de apa se voru indésa. — Aburii de apa in norii incungiurandi de massa de aeru se asiédia pe besicutiele de apa le maresce si îngreóedia. Fiindu-cà besicutiele de apa in apropiere (vecine) crescu in marime si greómentu, vinu in atingere, ap'a curge la olalta, formédia stropi, si cade ca plói'a josu. Norulu se misica si ajunge in o pátura de aeru mai rece séu umeda, séu in unu ventu rece si umedu atinge de noru si indésa besicutiele lui de apa; stropii cei din inceputu mici, crescu in drumulu loru deórece aerulu prin care, trecu i recesce si indésa, si prin aburii adaugandi se marescu.

Vér'a, mai vertosu in fortune, cadu stropii de plóia din naltime mai mare josu, decátu tómn'a candu oscilédia norii de plóia fórté josu. Dupa marimea stropiloru deósebimu: plóia alocurea, si plóia ca si candu ar cerne, si dupa estinderea ploii preste unu cercu (tíenutu) de tíera snai mare ori mai micu: plóia alocurea, ori plóia de tíera.

Fiindu cà ap'a de plóia s'a nascutu din aburi de apa e mai vertosu curata, si ne amestecata cu materii straine.

Finea ca mai susu. —

### IV. Despre néua!

Inceputulu ca si la róua si bruma.

La recéla mai mare a aerului iérn'a se prefacu aburii de apa ce se redica din regiuni mai calde, in nori, cari se cuprindu din fulgi de nea fini. Prin adaugere continua de aburi de apa, se facu mai mari norii, se insotiescu ca fulgi de nea si cadu josu. Spre nordu mai tare (in clim'a rece) e néua cadienda de multe ori asemenea ca praulu, si ad aceea se si numesce: néua prauria. Pentru form'a sa cea sloboda (laker) cade néua ca o péna, numai incetu, si da incomparatiune cu volumenulu celu mare ce cuprinde fórté pucina apa. — Prindiendu fin recéla fulgi de nea, si privindu-ii cu microscopulu, ne aréta tóta form'a regulata a unei stele in siese unghiuri cu infrumSATIERI feliturite regulate.

### V. Despre grandina.

Grandin'a cade numai in ferbintiéla mare vér'a, mai numai diu'a. Sub unu orcanu (starm.) mai vertosu candu e fortuna cadu din nori desi de colóre cenusii rosietice (grau-róthlich) bómbe de ghiécá, care se cuprindu din unu embure nestravedietiosu si din o cója strevedietiósa, defeptuindu pe o distantia nu prea estinsa (ingusta) opeatiune mare si daunósa. — Grandin'a e plóia inghiaciata; nese cum se nasce in midiloculu verei recél'a, prin care se aducu stropii de plóia in inghieciare, pona in presinte nesciutu.

Reprivindu noi inderetru la stremutarile ce se intempla cu ap'a, atunci vomu eunosce, cà ap'a face unu cursu cercualu mare redicandu-se si cadiendu. Ne'ncetatu se naltia ap'a aburonda in susu. Aburii se indésa ca la róua si negura aprópe de suprafaci'a pamentului, séu se redica mai in susu, se stremuta in páturile de aeru de susu in besicutie de apa si formédia nori. — Din acestea cade ap'a ca plói'a, ne'u'a ori grandin'a éra-si josu, éra-si aburédia (evaporédia) si se innaltia (redica) de nou. — dupa Crúger. Secusigiu, in 1. Noemvre 1873.

D. Margincantiu,

docinte superioru gr: or: romanu.

## Temelulu viritutii.

(De A. Pannu.)

Intr'a virtutii gradina trebue in capatéiu omulu celu scumpu alu rabdarii sè se afle mai anteiu, si déca din intemplare natur'a nu ilu va dá, trebue ori cum sè faca omulu insusi a-lu plantá; ca sè prinda radacine: sè nu 'ncete a-lu stropí, ca a patimeloru para sè nu-lu póta vestedi, apoi virfurile nalte sè le taie ne 'ncetatu, ca sè se inramureze, si sè fia mai plecatu, Sredacine sè 'ntinda câtu mai adencu in pamentu, ca nu cumva sè-lu restórne nici vr'o fortuna nici ventu; ca nici chiaru in tempulu ernei sè nu póta degerá, D si verdéti'a atuncia tóta i-s'a scuturá. Nn'ai asiá póte omulu sperantia plina nutri, Cadisulu pomu primavér'a prea frumosu va inflorí, V cresce 'n placut'a véra, se va face ramurosu, Si ómn'a cu 'ndestulare si-a dá fruptulu prea gustosu.

☞ Din caus'a unoru impreglurari neaternatop dela noi nrulu de facia s'a intardiatu, inse continec o da intréga.

## MUSEI lui ALECSANDRI.

Ca unu sóre ce strabate  
Printre negrulul velu de nori,  
Astfelu tu cu maiestate  
Te-areti mie dese ori!

In lumin'a aurorii  
Te-am vediutu plutindu usioru,  
Te-am vediutu pe campulu Florei  
Lacremandu de-unu sacru doru,

Te-am vediutu sburandu sub stele,  
Universulu admirandu,  
Si pre chinurile mele  
Mangaiere reversandu.

S'in durerea cea mai mare  
Prin Carpati te-am intalnit,  
Cantandu doine gelitóre  
De poporulu teu robitu.

In casteluri parasite  
La Moldov'a ta visaiu  
S'in palaturi stralucite  
Sórtea tiei tristu cantaiu.

A ta voce armaniósa  
Sus in ceriuri s'a suitu,  
Romani'a mai voiósa  
De-atunci a dulce zimbitu.

N. Scheletti.

## VARIETATI.

Duminea la 23/11. Noemvre a. c. In sal'a otelului la „Crucea alba“ dlu violinistu *Tomitia Micheru* artistu din Bucuresci va dá **Concertu** spriginitu fiindu prin concursulu mai multoru dame romane.

Dlu T. Micheru se recomanda prin deosebita-i desteritate in artea musicala.

## Concursu.

Se escrie pentru umplerea postului invetiatorescu la scóla romana conf. gr. or. in comun'a Spatta, Comitatulu Carasiu, cu terminu pana la 18 Novembre a. c. st. vechiu in care di va fi si alegerea.

Emolumintele suntu

1. bani gata . . . . .	52 fl. 50 cr. v. a.
2. clisa . . . . .	100 ft.
3. sare . . . . .	50 ft.
4. grâu . . . . .	10 meti pos.
5. cucurudiu . . . . .	20 „ „
6. lemne . . . . .	8 stengeni
7. pamentu estrav. 4. jugere	
8. quartiru liberu cu gradina.	

Competitorii au pana la terminulu susu pusu a-si substerne recursele inspectorului de scóle subsemnatu.

per Berzova in Zabaltiu in 25. Octobre 1873.

in contielegere cu comit. paroch. **Demetriu Jucu** insp. cer. de scóle.

## Concursu

3

1. pentru statiunea invetiatoresca din *Hidisielnan* Inspectoratulu Papmezeului, pe langa salariulu 80. fl. v. a. 12. cubule de bucate 2. meşuri de fasola 5 orgii de lemne cortelu si gradina de legume. —

2. *Dobresti* cu salariulu 90. fl. v. a. 12 cubule de bucate doue mesuri fasola 6. orgii de lemne cortelu si gradina de legume.

3. *Crancesti* cu salariulu 100 fl. v. a. 12. cubule de bucate 11/2 mesura fasole 4. orgii de lemne cortelu si gradina de legume.

Doritorii de a ocupá vre un'a din statiunile acesté au a-si trimite recursele la subsemnatulu Inspectoru pana in 11. si 12. di Noem. incare dile se voru tiené si alegerele.

Hidisielnan 22. Octom. 1873,

Dupa contielegere cu tóte trei comitetele la natariatulu din Hidisielnan.

Eliá Moga Protopopu si inspectoru. scolaru.

## Concursu

3

pentru postulu de invetiatoriu din comun'a Luguzeu cerculu inspectoralu alu Agrisiului; emolumintele suntu: 84. fl. v. a. 10. cubule de bucate, 10. orgii lemne, quartiru liberu si gradina de legumi; —

Doritorii de a ocupá acestu postu, au asi trinite suplicele lor bine instruite dé dreptulu Comitetalu parochialu in Luguzeu post'a última Silindi'a. pana in 8. Novembre, a. c. in care di va fi si alegerea. —

Luguzeu la 18. Octobre, 1873.

Comitetulu parochialu, in contielegere cu mine: **Ioanu Ardeleanu** insp. sc.

## Concursu.

3

Pentru postulu invetiatorescu dela scóla romana gr. or. din comun'a Nadasiu Cottul Aradului cerculu inspectoralu alu Agrisiului pona in 11/13. Novembre, a. c. in care di se va tiené si alegere. —

Emolumintele suntu in bani gata 150 fl. v. a. 6. cubule grâu, si 6. cubule cucuruзу, 16. magi fenu, 12. orgii de lemne, din care este de ase incaldí si scóla, quartiru liberu, si gradina de legume.

Doritorii de a fi alesi au recursurile lor bine instruite ale adres'a comitetului parochialu in Nadasiu, post'a última Silindia, totu odata aspirantii la acestu postu au in una din dumineci séu serbatori ase presintă la biserica pentru a dovedi deprinderea in tipicu si cantari. —

Nadasiu la 20. Octobre. 1873.

Comitetulu parochialu, in contielegere cu mine: **Ioanu Ardeleanu** insp. scól.

## CONCURSU.

f

Statiunea invetiatoresca din comun'a Poiéna cottulu Biharei inspectoratulu Vasicoului fiindu ocupata numai in modu provisoriu, — pentru ocuparea aceleia definitivu, se deschide concursu cu terminulu pana la 18 Novemb. a. c. st. v. candu se va tiené si alegerea.

Emolumintele impreunate cu acést'a statiune sunt. 80 fl v: aus. 8 cubule de bucate, 8 orgii de lemn, quartiru liberu cu gradina de legume si venitul cantoralu.

Doritorii de a ocupá acést'a statiune sunt avisati a-si trimite recursurile instruite in intielesulu statutului organicu si indreptate catra comitetulu parochialu subscrisului in Criscioru. Criscioru 2 novembre 1873.

Petru Bogdanu.

Insp. scól. in contielegere cu comitetulu parochialu.

## CONCURSU.

1

Pentru postulu invetiatorescu in Comuna Ghiroda pana in 2. Decemb. a. c. candu va fi si alegerea.

Doritorii de a ocupá acestu postu au a asterne recursele scrise cu man'a propria si adresate comitet. paroc. din Ghiroda — Dom. Inspectoru de Scóle cercualu Dr. P. Vasiciu instruite cu testimoniulu daspre absolvirea preparandiei, despre esamenulu de cualificatiune, despre absolvirea vreunoru clase pregatitoare si de moralitate pana in diu'a mai sus insemnata; totodata aspirantii la acestu postu au in un'a din Dumineci séu Serbatori a se presintă la biserica pentru a dovedi desteritatea in tipicu si cantare.

De acestu postu suntu legate urmatoriele emoluminte:

a) Cortelu liberu cu graoina de legumi.

b) 180 fl. v. a. in bani gat'a din acestu salariu are ar fi provediutu. Invetiatoriulu cu 4 stangeni de lemne, éra separatu:

c) 4 Stangeni suntu destinati pa sam'a scólei.

d) 4 jugere semanatura.

e) in bucate 30 cubule de grau si 25 cubule de cucuruзу. Ghiroda 1. Novembre. 1873.

Comitetulu paroch. In contielegere cu Dom. Inspec. de scól. cerc. **Dr. Vasiciu**